समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

দশম শ্ৰেণীৰ বাবে

বিজ্ঞান

অধ্যায়-১৬

প্ৰাকৃতিক সম্পদৰ ব্যৱস্থাপনা

অংশ – ২
বন আৰু বন্যপ্ৰাণী সংৰক্ষণ

জাহ্নৱী দাস

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্র শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

বন আৰু বন্যপ্ৰাণী

- বনাঞ্চলসমূহ 'জৈৱ বৈচিত্ৰ্যৰ হটস্পট'।
- কোনো এটা অঞ্চলৰ জৈৱ বৈচিত্ৰ্য হ'ল তাত পোৱা প্ৰজাতিৰ সংখ্যা।

সমগ্র শিক্ষা
Samagra Shiksha
সমগ্র শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

- পোৱা বিভিন্ন জীৱৰ পৰিসৰ (বেক্টেৰিয়া, ভেঁকুৰ, ফার্ণ, ফুলৰ উদ্ভিদ, কৃমি, পোক, চৰাই, সৰীসৃপ ইত্যাদি)ও গুৰুত্বপূর্ণ।
- সংৰক্ষণৰ এটা মূল লক্ষ্য হৈছে ইহতক বিলুপ্ত বা বিনাশ নোহোৱাকে ৰক্ষা কৰি থকা।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

অংশীদাৰসমূহ

- কিবা এটাৰ প্ৰতি আগ্ৰহ বা চিন্তা থকা ব্যক্তিক অংশীদাৰ বুলি কোৱা হয়।

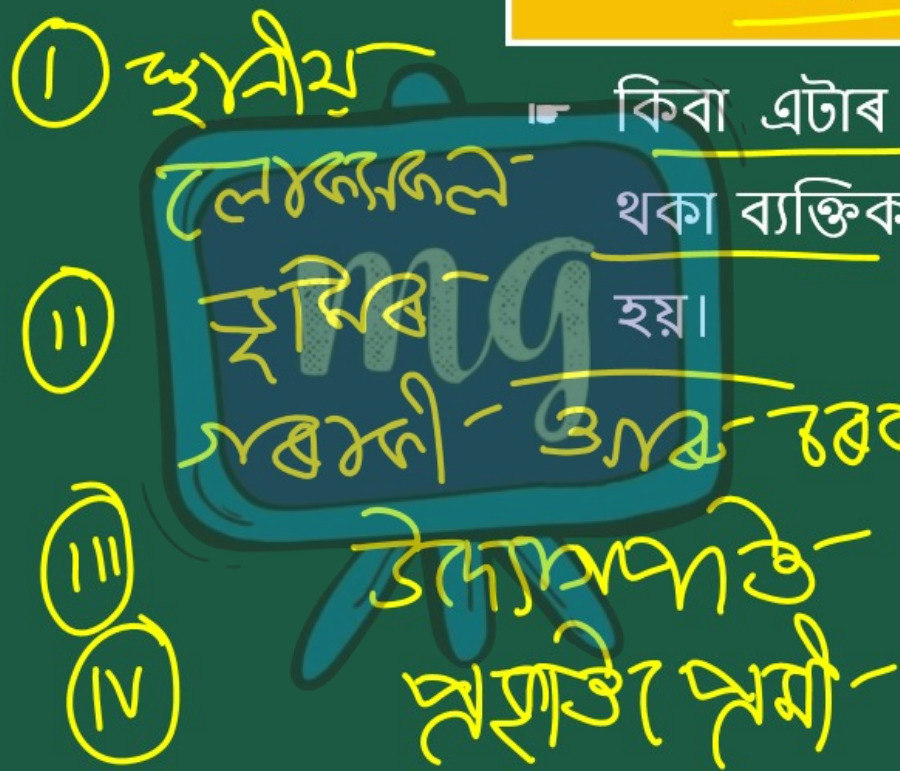

- স্থানীয় জনসাধাৰণক বৃহৎ পৰিমাণৰ খৰি, কাঠৰ প্ৰয়োজন।
- বাঁহ ব্যৱহাৰ কৰি ঘৰ সাঁজে । খাদ্য সামগ্ৰী সংগ্ৰহ আৰু সংৰক্ষণৰ বাবে টুকুৰি ব্যৱহাৰ কৰা হয়।

- কৃষি, মাছ ধৰা আৰু চিকাৰৰ বাবে সঁজুলিসমূহ বহুলাংশে কাঠৰ পৰা তৈয়াৰ কৰা হয়, লগতে বনাঞ্চলসমূহ মাছ ধৰা আৰু চিকাৰৰ স্থান।
- বনাঞ্চলৰ পৰা ফল-মূল, বাদাম আৰু ঔষধ সংগ্ৰহ কৰা লোকসকলে, তেওঁলোকৰ গৰু-ম'হবোৰেও বনাঞ্চলত চৰে বা বনাঞ্চলৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰা ঘাঁহ খায়।

- যুগ যুগ ধৰি এই অৰণ্যবোৰত মানুহে বাস কৰি আহিছিল।
- তেওঁলোকে সম্পদসমূহ যাতে বহনক্ষমভাৱে ব্যৱহাৰ কৰা হয় তাৰ বাবে পদ্ধতি বিকশিত কৰিছিল।
- স্বাধীন ভাৰতত বন বিভাগে ব্রিটিছৰ পৰা দায়িত্ব ল'লে যদিও পৰিচালনা পদ্ধতিত স্থানীয় জ্ঞান আৰু স্থানীয় প্রয়োজনীয়তাক আওকাণ কৰি থাকিল।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

- এইদৰে বিশাল বনাঞ্চল পাইন, চেগুন বা ইউকেলিপ্টাছৰ একক কৃষিলৈ ৰূপান্তৰিত হৈছে।
- এই গছবোৰ ৰোপণৰ বাবে প্ৰথমে বিশাল অঞ্চলত সকলো গছ-গছনি ধ্বংস কৰিব লগা হৈছিল ।
- ইয়াৰ ফলত অঞ্চলটোৰ বৃহৎ পৰিমাণৰ জৈৱ বৈচিত্ৰ্য ধ্বংস হয়।

- স্থানীয় ৰাইজৰ বিভিন্ন প্ৰয়োজন – পশুখাদ্য, ঔষধ, ফলমূল আৰু বাদাম – এনে অৰণ্যৰ পৰা আৰু পূৰণ কৰিব পৰা নাযায়।
- উদ্যোগসমূহে বনাঞ্চলখনক কেৱল নিজৰ কাৰখানাৰ বাবে কেঁচামালৰ উৎস বুলি গণ্য কৰে।

উদাহৰণ : এটা অঞ্চলত সকলো চেগুন গছ কাটি পেলোৱাৰ পিছত তেওঁলোকে নিজৰ চেগুনখিনি আৰু দূৰৈৰ হাবি এখনৰ পৰা পাব।

- প্ৰকৃতি আৰু বন্যপ্ৰাণী অনুৰাগী যিসকল কোনো কাৰণতে বনাঞ্চলৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল নহয়, কিন্তু তেওঁলোকৰ পৰিচালনাত যথেষ্ট মতামত থাকিব পাৰে।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

- বন্যপ্ৰাণী সংৰক্ষক সকলে প্ৰথম অৱস্থাত সিংহ, বাঘ, হাতী, গঁড়ৰ দৰে বৃহৎ জীৱ-জন্তুৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল ।
- তেওঁলোকে এতিয়া সামগ্ৰিকভাৱে জৈৱ বৈচিত্ৰ্য সংৰক্ষণৰ প্ৰয়োজনীয়তাক উপলব্ধি কৰিছে।

বনাঞ্চল সংৰক্ষণ

- ইয়াক তলত দিয়া পদ্ধতিৰে সম্পন্ন কৰা হয়।
- বনানীকৰণ : ই অসুৰক্ষিত বন্যার্ত মাটিত বনাঞ্চলৰ খেতি।

☛ বন মহোৎসৱ হৈছে চৰকাৰী আৰু স্বেচ্ছাসেৱী উভয় সংস্থাই বছৰত দুবাৰকৈ (ফেব্ৰুৱাৰী আৰু জুলাই) চলোৱা বৃক্ষৰোপণ আন্দোলন।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

পুনৰ বনানীকৰণ :

☛ ই শোষণৰ সময়ত ক্ষতিগ্ৰস্ত বা পৰিষ্কাৰ কৰা অঞ্চলটোত বনাঞ্চলৰ আৱৰণ গঢ়ি তুলিছে।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

বাণিজ্যিক বনানীকৰণ পৃথক কৰা :

- উদ্যোগৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় উপযোগী উদ্ভিদসমূহ পেলনীয়া ভূমিত পৃথকে পৃথকে ৰোপণ কৰিব লাগে।
- উদ্যোগৰ প্ৰয়োজনীয় উদ্ভিদ বৃদ্ধি কৰাক উৎপাদন বাগিচা বোলা হয়।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

চৰণীয়া পথাৰ :

☛ চৰণীয়া পথাৰ উপলব্ধতা অনুসৰি চৰণীয়া পথাৰ নিয়ন্ত্ৰণ কৰিব লাগে।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

বনাঞ্চল ধ্বংস :

☛ কোনো এলেকাৰ বনাঞ্চলৰ আৱৰণ আঁতৰোৱা, কমি যোৱা বা অৱক্ষয় হোৱাক বনাঞ্চল ধ্বংস বোলা হয়।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

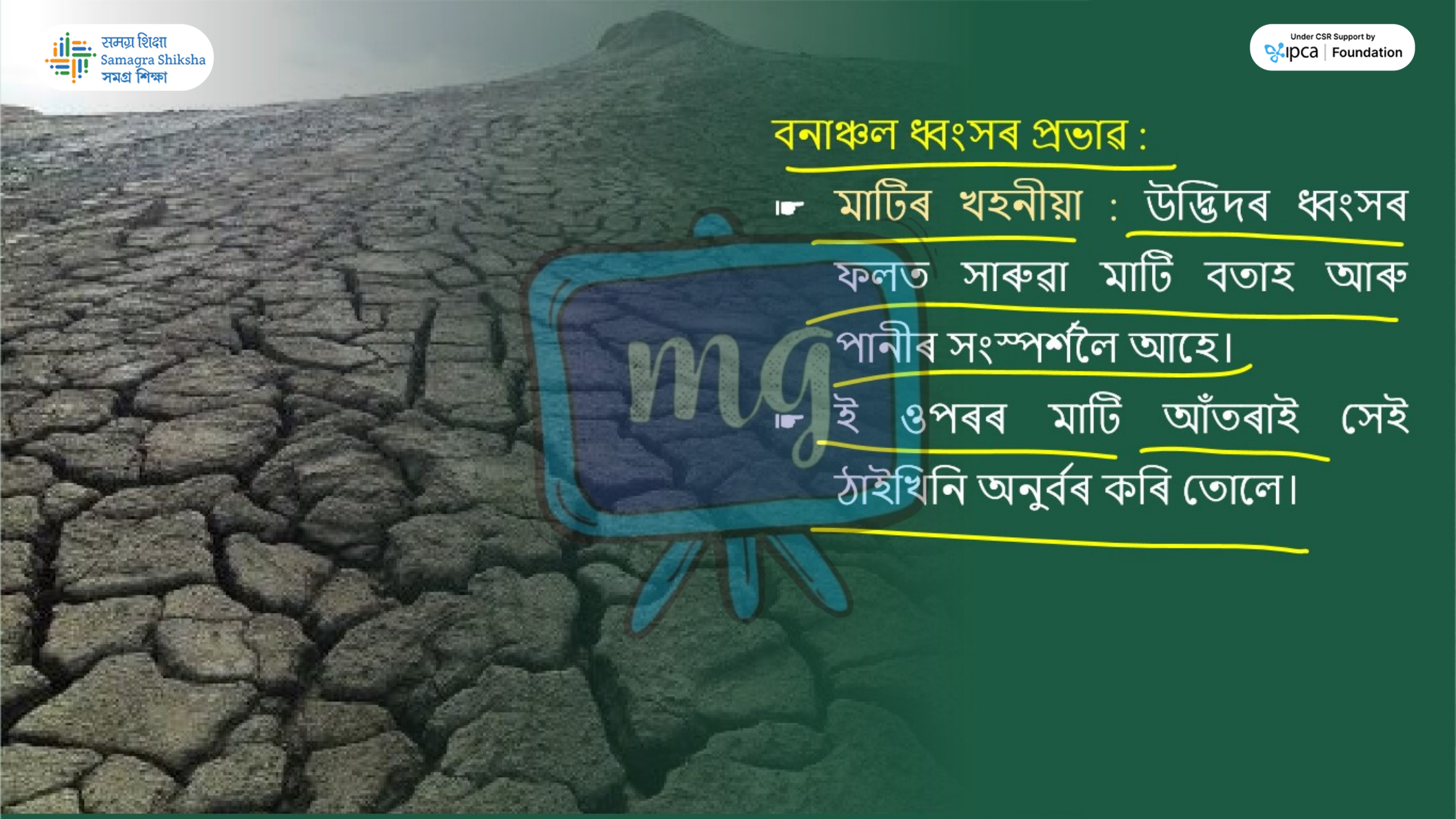

বনাঞ্চল ধ্বংসৰ প্ৰভাৱ :

- মাটিৰ খহনীয়া : উদ্ভিদৰ ধ্বংসৰ ফলত সাৰুৱা মাটি বতাহ আৰু পানীৰ সংস্পৰ্শলৈ আহে।
- ই ওপৰৰ মাটি আঁতৰাই সেই ঠাইখিনি অনুৰ্বৰ কৰি তোলে।

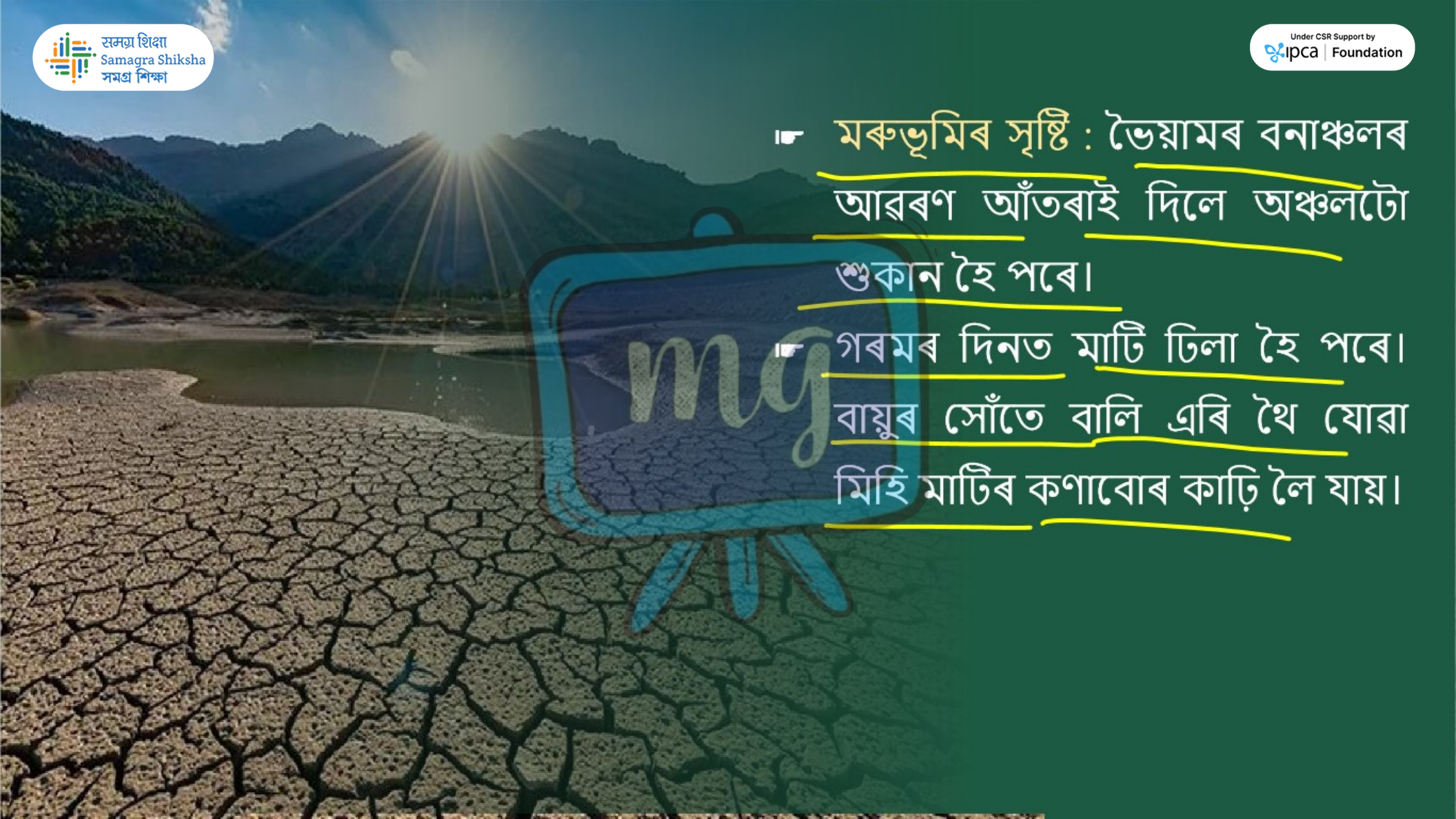

- মৰুভূমিৰ সৃষ্টি : ভৈয়ামৰ বনাঞ্চলৰ আৱৰণ আঁতৰাই দিলে অঞ্চলটো শুকান হৈ পৰে।
- গৰমৰ দিনত মাটি ঢিলা হৈ পৰে। বায়ুৰ সোঁতে বালি এৰি থৈ যোৱা মিহি মাটিৰ কণাবোৰ কাঢ়ি লৈ যায়।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

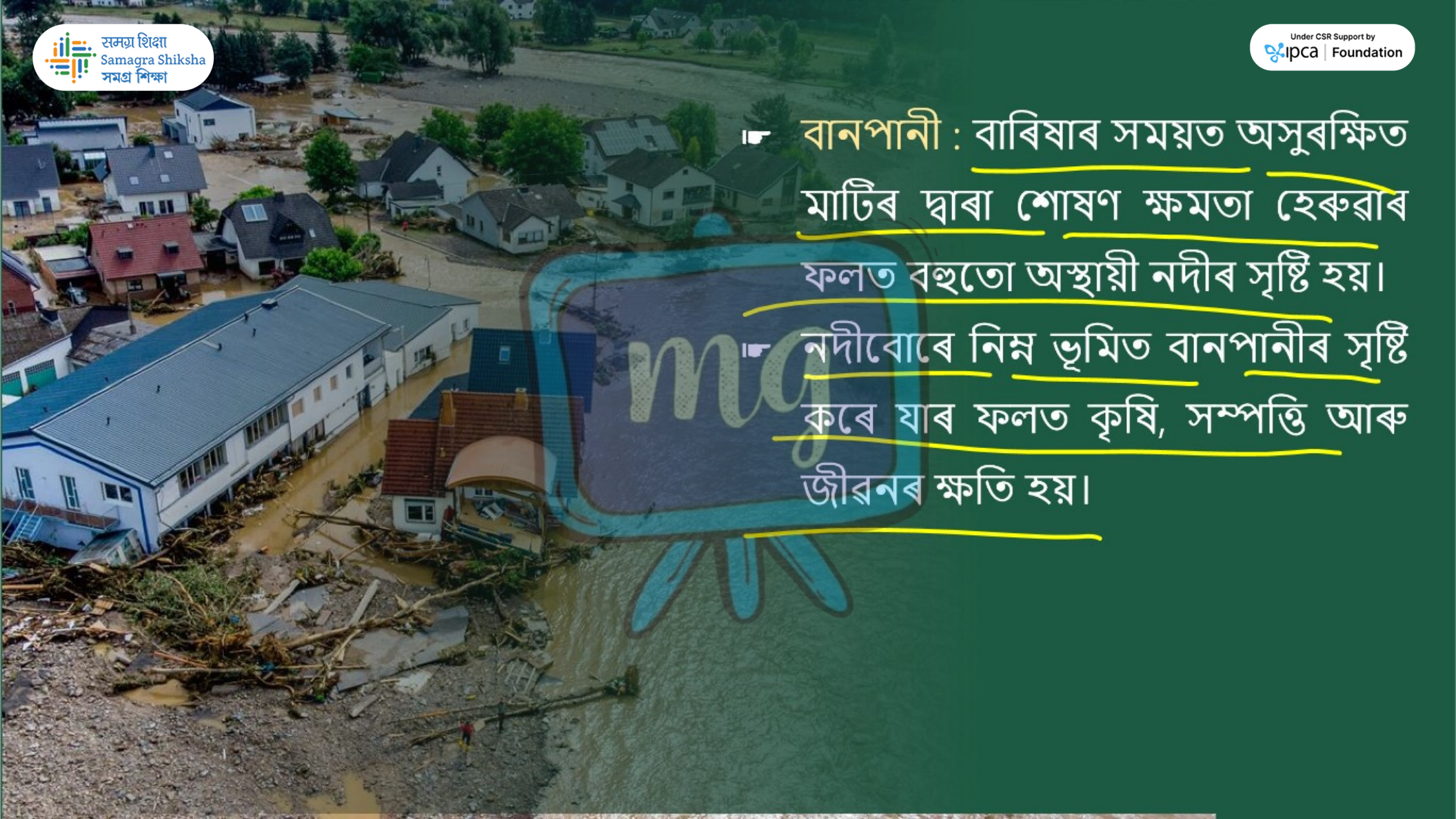

- বানপানী : বাৰিষাৰ সময়ত অসুৰক্ষিত মাটিৰ দ্বাৰা শোষণ ক্ষমতা হেৰুৱাৰ ফলত বহুতো অস্থায়ী নদীৰ সৃষ্টি হয়।
- নদীবোৰে নিম্ন ভূমিত বানপানীৰ সৃষ্টি কৰে যাৰ ফলত কৃষি, সম্পত্তি আৰু জীৱনৰ ক্ষতি হয়।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

☛ বন্যপ্রাণী ধ্বংস : বনাঞ্চল ধ্বংসৰ ফলত বন্যপ্রাণী আৰু উদ্ভিদৰ প্রাকৃতিক বাসস্থান ধ্বংস হয়। বন্যপ্রাণী, সেয়েহে, ধ্বংস হয়।

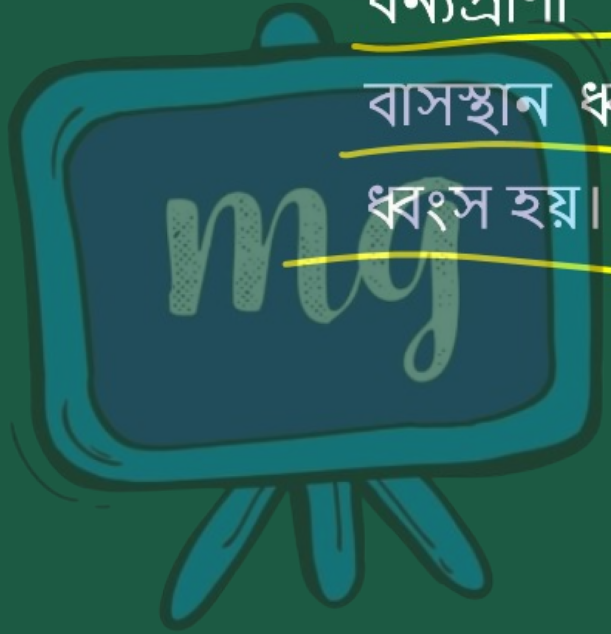

- জলবায়ুৰ পৰিৱৰ্তন : বনাঞ্চলৰ আৱৰণৰ অভাৱত গ্ৰীষ্মকাল গৰম হোৱাৰ বিপৰীতে শীতকাল অতিৰিক্ত শীতল হৈ পৰে।
- ৰৱষুণৰ পৰিমাণ কমি যায়।

বন্যপ্রাণী সংৰক্ষণ

- প্ৰকৃতিত পৰিৱেশগত ভাৰসাম্য বজাই ৰাখিবলৈ বন্যপ্ৰাণী সংৰক্ষণ কৰাটো অতি প্ৰয়োজনীয়।
- বন্যপ্ৰাণী সংৰক্ষণৰ বাবে ল'বলগীয়া কিছুমান ব্যৱস্থা তলত দিয়া হৈছে —

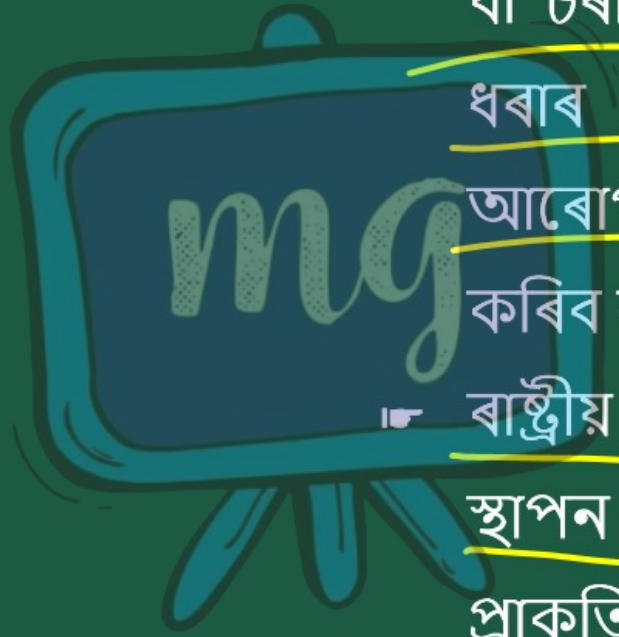

- বিলুপ্তপ্ৰায় প্ৰজাতিৰ যিকোনো প্ৰাণী বা চৰাইৰ চোৰাং চিকাৰ (হত্যা) বা ধৰাৰ ওপৰত সম্পূৰ্ণ নিষেধাজ্ঞা আৰোপ কৰিবলৈ আইন প্ৰণয়ন কৰিব লাগে।
- ৰাষ্ট্ৰীয় উদ্যান আৰু অভয়াৰণ্য স্থাপন কৰি বন্যপ্ৰাণী আৰু চৰাইৰ প্ৰাকৃতিক বাসস্থান সংৰক্ষণ কৰিব লাগে।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

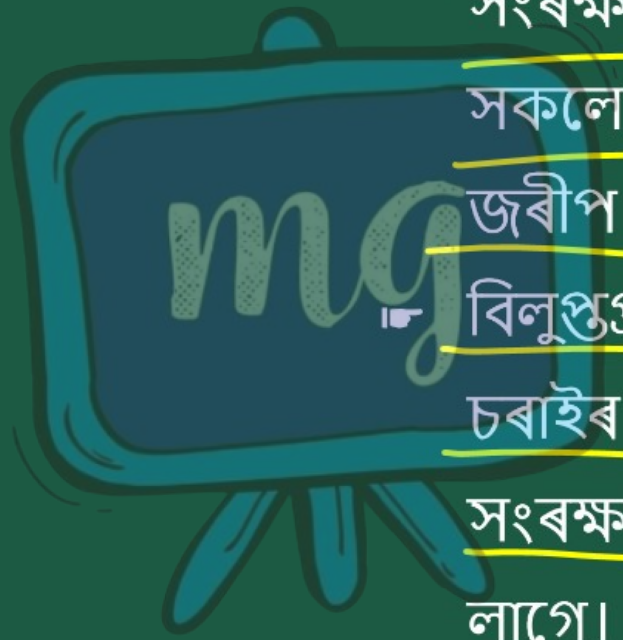

- চৰকাৰৰ তৰফৰ পৰা বন্যপ্ৰাণী সংৰক্ষণৰ সৈতে জড়িত বিভাগে সকলো অৰণ্যতে সময়ে সময়ে জৰীপ চলাব লাগে।
- বিলুপ্তপ্ৰায় প্ৰজাতিৰ বন্যপ্ৰাণী আৰু চৰাইৰ বিলুপ্তি ৰোধ কৰিবলৈ সংৰক্ষণৰ প্ৰতি বিশেষ গুৰুত্ব দিব লাগে।

☛ কাঠৰ ব্যৱসায় আৰু ইন্ধনৰ বাবে বিবেচনাহীনভাৱে বা জধে মধে গছ কটা বন্ধ কৰিব লাগে।

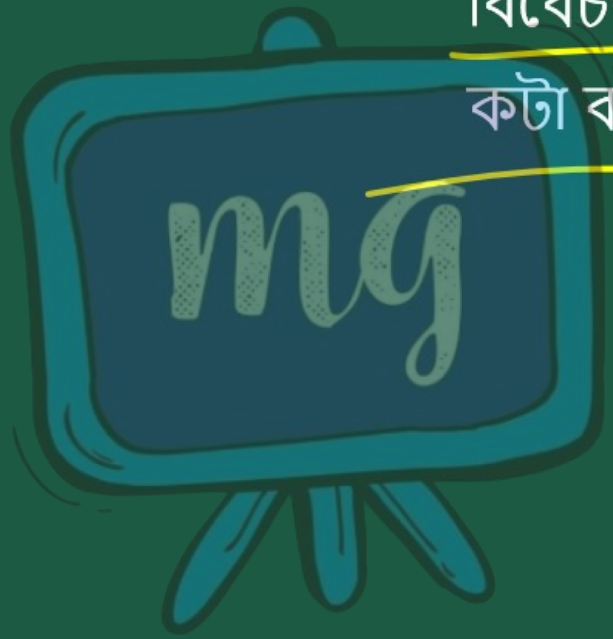

মূল্যায়ন

1 তলৰ কোনটো খুব সোনকালে শেষ হৈ যাব পৰা প্ৰাকৃতিক সম্পদ–

ক পানী

খ বনাঞ্চল

গ বতাহ

ঘ সৌৰশক্তি

মূল্যায়ন

2 বনাঞ্চলৰ অংশীদাৰ সমূহ হৈছে -

ক স্থানীয় লোক আৰু প্ৰকৃতিপ্ৰেমী

খ চৰকাৰ

গ উদ্যোগপতি

ঘ ওপৰৰ সকলোবোৰ